

Мукачівський державний університет
Кафедра психології
Малопольський державний університет імені Вітольда Пілецького в Освенцімі
Університет прикладних наук в м. Ельблонг
Пряшівський університет
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Становлення особистості: персоногенетичний контекст

Збірник тез доповідей

III Міжнародної науково-практичної конференції

Україна, Мукачево 23-24 квітня 2025 р.

УДК 159.923.2:159.922(043.2)

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету (Протокол № 3 від 23.05.2025 р.)*

C11

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 23-24 квітня 2025р., м. Мукачево / ред. кол. Л. І. Капітан (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2025. 157 с.

Редакційна колегія:

Капітан Л. І. – д. істор. н., професор (голова); Туріс І. Ю. – к. філол. н., доцент;
Корнієнко І. О. – д. психол. н., професор; Щербан Т.Д. – д. психол. н., професор; Брецько
І. І. – к. психолог. н., доцент; Воронова О. Ю. – к. психолог. н., доцент.

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

відображати реальне «Я», так і значно відрізнитися від нього. Постійна підтримка неавтентичного образу може призводити до внутрішнього конфлікту та відчуття фальші.

Залежність від схвалення онлайн-ідентичності може підірвати справжню самоповагу, засновану на реальних досягненнях та якостях. Надмірна зосередженість на віртуальному житті може призводити до відчуження від реальних соціальних зв'язків. Тривалий дисонанс може сприяти розвитку тривожності, депресії, синдрому самозванця та інших психологічних розладів. Особливо для молоді, яка перебуває на етапі формування ідентичності, розмиття меж між віртуальним та реальним «Я» може ускладнити процес самовизначення.

Створення та підтримка онлайн-ідентичностей є складним соціально-психологічним феноменом, що відображає прагнення особистості до самовираження, соціальної взаємодії та самоствердження в цифровому світі. Однак, питання конгруентності між віртуальним та реальним «Я» є критично важливим. Хоча певний рівень експериментування та презентації бажаного образу є природним, значний дисонанс може мати негативні наслідки для психічного здоров'я, самосприйняття та соціальних зв'язків особистості. Подальші дослідження в цій галузі є необхідними для розуміння довгострокових наслідків формування цифрової ідентичності в умовах постійно зростаючого впливу онлайн-середовища.

Література:

1. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні. НАНУ. Київ, 2002, 64 с. 5.
2. Платон. Діалоги. Київ, 1999. 395 с.
3. Смоліна О. О., Ополонін А. М. Культурна ідентичність як динамічне утворення (на прикладі культурної самоідентифікації населення східних областей України). *Культура України*. 2018. Вип. 62.

УДК 159.922.8:17.026.3(043.2)

ГОШОВСЬКИЙ Я.О.

доктор психол. наук, професор,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

БРЕЦКО ІРИНА

кандидат психологічних наук, доцент
завідувач кафедри психології

Мукачівський державний університет

ШКУРКІН В.В.

здобувач 1 курсу, групи П-1м
спеціальності 053 «Психологія»
Мукачівський державний університет

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМПАТІЇ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Психологічна напруга, що виникає у зв'язку зі змінами в соціально-економічній та політичній сферах, а також через військовий конфлікт на території України, породжує відчуття невизначеності та невпевненості в завтрашньому дні. Це, своєю чергою, провокує зростання агресії, відчуженості та емоційної байдужості. У зв'язку з цим на сучасному етапі розвитку

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

суспільства надзвичайно важливими є такі особистісні якості, як співчуття та здатність до співпереживання.

Одним із чинників, що сприяє нормалізації життя та розвитку культури як окремої особистості, так і суспільства загалом, є емпатія.

Емпатія є важливим компонентом людських взаємин, що дає змогу передбачити дії, висловлювання, усвідомити мотиви вчинків інших людей. Емпатійні здібності сприяють соціальному розвитку та активності особистості у міжособистісних взаєминах.

Юнацький вік виступає періодом активізації пошуку стійких соціальних ролей, ідентичності, що нерозривно пов'язані з емпатійним сприйняттям та вмінням адекватно рефлексувати процес їх набуття. Нескінченний потік інформації, соціальні стреси, особисті проблеми та стрімкий темп життя спричиняють перенавантаження психічної системи юнаків. У майбутньому це породжує психічну напругу, порушення емоційної сфери та негативно впливає на емпатію і розвиток особистості загалом.

Проблему емпатії досліджували у своїх працях представники різних напрямків зарубіжної психології (М. Гоффман, Д. Гоулман [1], М. Девіс, В. Франкл, Е. Фромм [2], К. Роджерс, З. Фройд, К. Юнг [3] та інші), а також дослідженням даного феномену займаються і сучасні українські психологи, зокрема такі як Л. Журавльова [4], О. Вавринів, Т. Василюшина, С. Дерев'янка [5], І. Коган, Т. Коломієць [6], О. Орищенко, Т. Рябовол, І. Штих [7] та інші.

В умовах нестабільної соціально-економічної ситуації прояви емпатії стають по-особливому актуальними. Тим паче, від рівня розвиненості емпатії залежить загальний розвиток особистості (розширення мислення, вдосконалення емоційного інтелекту, комунікативних та адаптивних навичок).

Дослідження проблеми емпатії зарубіжними та вітчизняними вченими здійснюється у декількох напрямках, що включають аналіз видів емпатії, її аспектів, проблем та місця в системі особистості. У психологічній літературі емпатію вивчають фокусуючи увагу на одному з її основних структурних компонентів: емоційному, когнітивному чи поведінковому. Однак сучасні науковці переважно зміщують вектор досліджень у площину міжособистісної взаємодії. Опрацювавши наукові дані, ми дійшли висновку, що сучасний підхід у психології розглядає емпатію як інтегральну характеристику особистості [8].

Юнацький вік – це час інтенсивного розвитку та один з ключових етапів становлення емпатії як властивості особистості. Трансформація емоційної сфери в юності, яка зумовлюється комплексом соціально-психологічних факторів, впливає на рівень розуміння інших людей та на вміння виражати співпереживання і співчуття. Для даного вікового етапу характерною постає тенденція позитивної динаміки інтегральної емпатії. Отже, рівень розвитку інтелектуальної, емоційної, ціннісно-сислової та духовної сфери особистості зумовлює ступінь складності та повноти розвитку емпатії юнаків [9; 10].

Емпіричне дослідження за участі 60 респондентів жіночої та чоловічої статі (віком від 18 до 23 років) проведене на базі одного з вищих навчальних закладів. Для вивчення психологічних особливостей розвитку емпатії особистості були використані наступні методики: «Виявлення схильності до

Становлення особистості: персоногенетичний контекст: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р.

емпатії» І. Юсупова, діагностики рівня емпатичних здібностей В. Бойка; «Шкала емоційного відгуку» А. Меграбіана і Н. Епштейна; шкала ситуативної та особистісної тривожності Ч. Спілбергера, Ю. Ханіна. Дослідження здійснювалося з дотриманням усіх вимог.

Аналіз отриманих емпіричних даних демонструє, що емпатія має широкий спектр прояву в юнацькому віці, проте підкреслюється тенденція поширеності високого та середнього рівнів емпатійності серед молоді. Це свідчить про значну сензитивність даної категорії до різноманітних переживань. Також, переважній більшості юнаків властивий високий рівень емоційного відгуку, який виражається у формі розуміння почуттів та адекватної реакції на них. У процесі вивчення індивідуальних показників встановлено наявність високого та середнього рівнів як ситуативної, так і особистісної тривожності в усіх досліджуваних, що вказує на негативну закономірність.

Статистичний аналіз отриманих результатів дозволив встановити наявність позитивних кореляційних зв'язків між параметрами тривожності (ситуативною і особистісною) та емпатичними здібностями, емоційним відгуком, схильністю до емпатії. Стосовно компонентів емпатії, виявлено, що емоційний канал корелює з емоційним відгуком, емпатичними здібностями, ситуативною і особистісною тривожністю, інтуїтивний канал із емоційним відгуком, емпатичними здібностями та особистісною тривожністю. Негативний взаємозв'язок простежується між раціональним каналом і ситуативною, особистісною тривожністю, емоційним відгуком.

Література:

1. Гоулман Д. *Емоційний інтелект*. Харків: Віват, 2018. 512 с.
2. Фромм Еріх. *Мистецтво любові*. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 192 с.
3. Юнг К. *Психологічні типи*. Львів: Астролябія, 2010. 692 с.
4. Журавльова Л. П., Шпак М. М. *Емпатія як психологічний механізм розвитку міжособистісного емоційного інтелекту*. 2015. № 25. С. 85-88.
5. Дерев'янка С. П. Характеристики емпатії студентів-психологів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного ун-ту. Серія: Психологічні науки*. 2015. № 126. С. 70–74.
6. Коломієць Т. В. Особливості емпатійної міжособистісної взаємодії в юнацькому віці: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.07. Житомир, 2015. 197 с.
7. Штих І. І. Емпатія як компонент професійних здібностей психолога. *Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів*. Мукачеве, 2015. С. 183-184.
8. Білоус Р. М., Лялюк В. С. Психологічні особливості самотності в юнацькому віці. *Вісник Чернігівського національного педагогічного ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Психологічні науки*. Чернігів: ЧНПУ, 2014. № 121. С. 25–29.
9. Пилипенко Д. С. Психологічні особливості міжособистісної взаємодії студентів з різним рівнем емпатії. *Збірник наукових матеріалів Полтавського національного педагогічного ун-ту імені В. Г. Короленка*. Полтава, 2022. С. 186-188.
10. Коломієць Т. В. Розвиток емпатійної міжособистісної взаємодії в юнацькому віці. *Наука і освіта: науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України*. 2016. № 9. С. 77-84.